

¿QUI ENS DÓNA LA INFORMACIÓ?

Més que TV3

Agències de premsa. Són qui mana de la informació, al darrere de diaris, d'emissores de ràdio i de canals de televisió. Al nostre país no n'hi ha cap. Tal com van les coses, però, ara s'insinuen possibilitats concretes que podrien començar a cobrir el buit.

Ramon Barnils

Al barri de Gràcia, Barcelona, hi ha un carrer Nil Fabra, amb aquesta placa: «Nil Fabra. Periodista i escriptor. Blanes 1843-Madrid 1903». Al fundador de la primera agència de notícies de l'estat, l'Enciclopèdia li dedica unes ratlles: «Fabra i Deàs, Nil

Maria... Col·laborà en diversos diaris de Barcelona, on estrenà algunes peces de teatre... Anà a Madrid, on fundà (1865) un Centro de Correspondencias, agència de notícies telegràfiques anomenada més tard Agencia Fabra. Fou corresponsal del *Diario de Barcelona* a Madrid i a l'escenari de les guerres austro-prussiana (1866) o franco-prussiana (1870-71). Deixà es-

crits polítics...» La llegenda diu que l'actual agència EFE, totpoderosa a l'Estat espanyol i part de les Amèriques, es diu «Efe» no per l'efa de Falange, sinó per l'efa de Fabra, Nil Maria.

Les agències de notícies, avui, són un dels poders fàctics a tot el món: proporcionen la part més important, més gran i la més cara de les notícies a tots els diaris, totes les ràdios i totes les televisions: no ha d'estranyar, doncs, que totes les agències de notícies estiguin controlades pels respectius governs. I que cada govern del món tingui la pròpia agència de notícies, que proporciona «informació», a preus ridículs, a tothom que s'hi abona, i sovint fins i tot a qui no s'hi abona: *gratis et amore*.

La gran part de les informacions, grans o petites, que els lectors de tot el

va ajudar, i així es van anar agrupant diaris de ciutats i països diferents, que compartien els mateixos correspon- sals. La primera agència de notícies va ser la parisenc de Charles Havas, el 1835 —trenta anys abans, doncs, que la primera del nostre Fabra—. A mitjan segle XIX es creà la primera agència prussiana, per un antic perio- dista de la mateixa Havas, Paul Julius Reuter, creà l'agència britànica, el 1858.

El 1870 les agències Havas france- sa, Wolff germànica i Reuter anglesa es van repartir el món en exclusives: l'esplèndid moment de l'Imperi brità- nic va fer que l'anglesa se n'endugués la part més substancial. El 1900 en- tra en el repartiment l'agència nord- americana Associated Press: era, també, natural. Tot això pel que fa al naixement de les agències de notícies: un naixement, no es pot negar, demo- cràtic i progressista: fer negoci venent moltes notícies de molts llocs a molts diaris diversos, perquè aquests diaris poguessin competir amb els pocs dia- ris poderosos que podien pagar-se corresponals exclusius.

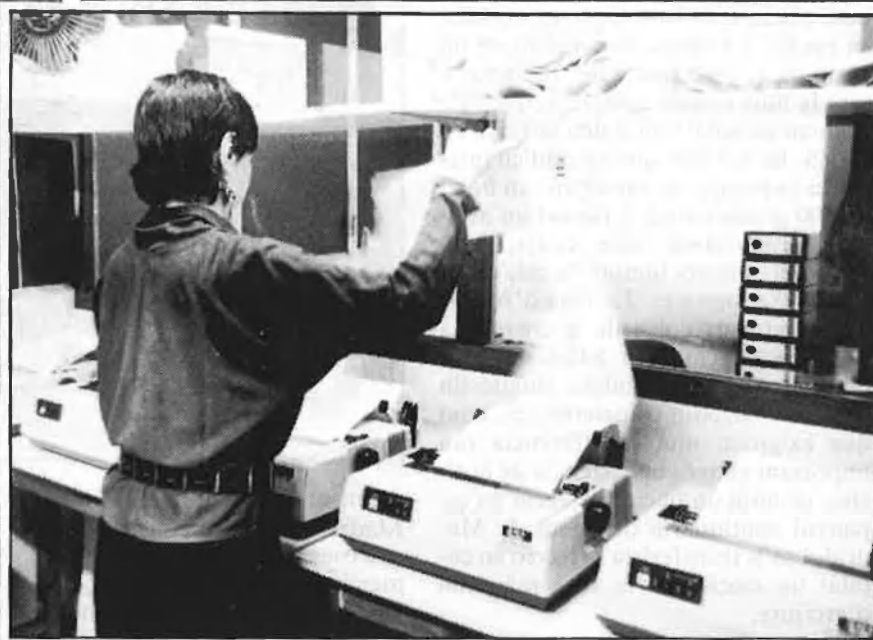
Però el llop —el repartiment del món, l'interès creixent dels estats— començava a ensenyar l'orella.

Ve l'estat i ho veu claríssim

Controlar una agència de notícies era controlar la informació que rebien i per tant donaven els diaris, i cada ve- gada més, com més s'anaven escur- çant les distàncies i com més s'inter- relacionaven els interessos tant dels poders com dels ciutadans. Una font de poder com les agències no podia passar desapercebuda als ulls dels go- verns, que ben aviat es van interessar per intervenir en aquestes «organitza- cions comercials».

Però el moment del gran pas enda- vant dels governs dins de les agències es va produir quan aquestes organit- zacions comercials van començar a no ser tan rendibles econòmicament: l'augment dels costos de tota mena, l'interès creixent dels lectors per tota mena de notícies de tota mena de llocs, la competència progressiva, l'aparició de la ràdio i, més tard, de la televisió, que, al mateix temps que eren nous clients de les agències, eren competidors avantatjosos de la premsa escrita, van fer que les agències fos- sin cada vegada més cares, i de rendi- ment més problemàtic.

Llavors, tot el que van haver de fer els governs va ser considerar-les un bé públic, o un servei públic segons la terminologia; exactament igual que

Una premsa sense agències pròpies, ¿és realment premsa pròpia?

món llegeixen al «seu» diari, escolten a la «seva» emissora de ràdio o veuen a la «seva» televisió procedeixen, no dels «seus» periodistes, sinó d'una agència de notícies; a la qual no po- den dir seva perquè no saben ni que existeix, o si ho saben, no saben exacta- ment a què es dedica. Qui ara mateix informa al món sencer són: Asso- ciated Press (Estats Units); Tass (Unió Soviètica); Reuter (Gran Bre- tanya); France Press (França). I en el nostre cas, a més i per si fos poc, ens informa sobretot l'agència Efe (Es- panya).

Organitzacions comercials

Sempre tan freds, els anglesos defi- neixen les agències de notícies així: «Organització comercial que recull i proporciona notícies a diaris, periò-

dics i emissores subscrits a l'organit- zació».

Les agències de notícies van néixer, efectivament, com una manera dels diaris pobres per igualar la informa- ció dels diaris rics, que tenien els seus corresponals que enviaven notícies exclusives al seu diari. Aquests corres- ponals dels diaris més poderosos van passar a la literatura —Jules Verne— i a la llegenda —l'autor de la cèlebre frase «Mister Livingstone, I suppose», Stanley, era un simple correspon- sal nord-americà. Mentrestant, els diaris amb menys recursos, i per tant i en general els més oberts, es quedaven sense informació dels esdeveniments allunyats, que cada vegada eren més propers i més interessants, en escur- çar-se les distàncies culturals, políti- ques i socials entre les diverses parts del món. La invenció del telègraf hi

els transports públics. I, generosa-ment, se les va fer seves per mantenir-les i subvencionar-les. I controlar-les, òbviament. Un pas més, i el panorama és l'actual: per una via o per una altra, les agències internacionals de notícies són subvencionades, i per tant controlades, pels governs de les respectives cases centrals. O bé cada govern, petit o gran, crea la pròpia agència de notícies, com un servei més de l'administració. Quan Fidel Castro va arribar al poder, una de les primeres coses que va fer va ser crear l'agència Prensa Latina, que informava sobre les Amèriques Central i del Sud amb una òptica comprensible-ment diferent de les agències que fins aleshores hi treballaven pràcticament en exclusiva: les capitalistes. Una altra agència de caràcter va ser la iugoslava Tanjug, que aplegava i repartia notícies del Tercer Món, del qual la Iugoslàvia de Tito era capdavantera.

Un antecedent dels «300 millo-nes», però intel·ligent

El 1977 l'agència espanyola Efe arriba al cinquè lloc d'entre les agències internacionals. Hi treballen dos milers de persones, té delegacions a 56 països i intencions d'arribar a 92 delegacions. Distribueix més de 200 milions de paraules l'any. ¿Què havia passat, a partir de l'Agència Efe creada el 1939 amb les despulles i el botí de guerra, la Fabra entre d'altres?

L'estatalisme consubstancial al sistema espanyol, més el corrent internacional de control de les agències, més el règim més autoritari que mai impertant llavors a l'estat, tot plegat havia dut a un control ferri de l'agència Efe, que si mantenia, com encara manté, la forma de societat anònima, constituïa (constitueix) un dels punts del règim, acompanyat a la poca distància previsible per l'agència de Falange, Pyresa; la de l'Església, Logos; i, més tard, la de l'Opus, Europa Press. Bell panorama, que ensenya més de mil raonaments polítics i ideològics sobre la dictadura.

L'agència era tan controlada com antiquada. I de sobte apareix un home intel·ligent, despreocupat del presupost —paga l'estat— i coneixedor com pocs del lloc on viu: Luis Maria Ansón, avui al diari ABC, l'adversari més intel·ligent i irritant del felipisme en el poder.

Ansón coneix la Història, coneix que Espanya havia tingut un imperi, i que aquest imperi és susceptible de continuar: agafa Efe, agència sòlidament i estúpida-ment franquista, i la

planta de veritat per la seva Amèrica espanyola. L'èxit és cert, sòlid i comprovable: la informació d'Efe substitueix la de les agències de llengua no espanyola, Efe competeix amb èxit amb les agències anglo-saxones i amb la francesa. Un èxit tan gran com el paorós dèficit que la maniobra, lògica i megalomaniaca, genera.

L'intel·ligent s'ho coneix millor que nosaltres

Ansón també es sabia la història d'aquest país; i millor que no molts dels nostres recents pares de la pàtria. Així, i molt abans que a Madrid ningú no tingués ni idea de què era un Estatut, Ansón ja havia ordenat al delegat de l'agència a Barcelona, Roger Jiménez, que muntés una secció de notícies en català. La secció va consistir en un periodista, amb tracte de traductor a tant la línia i sense contracte, que diàriament passava vuit o deu notícies en català: les notícies que no podien interessar la premsa en espanyol: un bolet de 300 grams trobat a Berga, un accident de carretera sense morts, veredictes del concurs literari de tal, dotat amb 5.000 pessetes. La idea d'Ansón era excel·lent: consistia a crear una «secció» en català a Efe-Catalunya perquè, quan els catalans tinguessin Estatut i exigissin transferències, com que exigirien una transferència tan important com és una agència de notícies, es faria un pacte: la secció en espanyol continuaria depenent de Madrid, i se'ls transferiria la secció en català: un matxaca i la seva màquina d'escriure.

Ansón es va equivocar, ens va creure més preparats que no estàvem: encara és l'hora que ningú d'aquest país hagi reclamat el traspàs de la part que ens correspon de l'agència de notícies central.

Tres setmanes i mitja

El 1982 canvia, diguem-ho així, el govern de Madrid, i amb ell el director d'Efe. Ansón passa avall —o amunt, no se sap mai amb les persones preparades i intel·ligents— i és substituït per Ricardo Utrilla, independent dins l'òrbita del PSOE: l'imperi americà d'Efe de colp i volta es comença a esquarterar —la visió del visionari Ansón és substituïda no se sap ben bé per què: potser, com diu la propaganda de la casa, per «un ambiciós programa de renovació i expansió...» que duu a la reducció de virregnats a les Amèriques i de delegacions a la península, amb el conse-

guent augment de la centralització a Madrid: és a dir de centralisme.

Coses que passen: és el gran moment, tres setmanes i mitja, de la secció en català d'Efe-Catalunya. Un canvi de delegat fa que el nou, comprensiblement, vulgui que es noti la seva entrada, i entre d'altres papers troba un projecte, elaborat feia uns mesos per pura formalitat, d'ampliació de la secció en català. Sense adonar-se massa de tot plegat, creu que allò és el que ha de fer perquè es noti el canvi, encomana la realització del projecte, i es posa en contacte amb la Generalitat de Catalunya per col·laborar: Efe posaria les notícies, i la Generalitat convenceria els clients i pagaria el dèficit. En tres setmanes el projecte és realitat: vuit periodistes comencen a passar informació, pròpia, de Catalunya; i traduïda i sobretot adaptada procedent d'Efe Espanya i resta del món als diaris i emissores de Catalunya. Abundant, continuada i en català. Sovint, diaris en espanyol s'estimen més traduir la informació en català que no pas aprofitar la que arriba en espanyol.

Massa bonic per durar: al cap de

Emissores en català: cada dia més.
Totes hi coincideixen.

Entrevisió d'un projecte

La qualitat de confidencial del projecte impedeix de donar-ne massa detalls, juntament amb la paraula donada de callar al màxim. Tot el que se'n pot dir és que, segons aquest projecte, la Generalitat de Catalunya pot disposar d'una agència de notícies prou decent. Que proporcionaria informació Catalunya endins i Catalunya enfora. Que, pesseta més, pesseta menys, li vindria a costar una desena part del que li costa anualment TV3. Que, previsiblement, una agència de notícies catalana, i per tant en català, faria augmentar les publicacions i emissores catalanes i en català en una proporció espectacular —tan espectacular com espectacularment vergonyós és ara el nombre de mitjans de comunicació en espanyol. I que, del punt de vista legal, constitucional, estatutari i etcètera, la situació és incomparablement més fàcil que muntar una televisió o una emissora de ràdio municipal: és legalment tan fàcil com crear un diari. Les agències de notícies, tot i que de fet són un braç dels governs, de dret són una senzilla societat anònima per accions. Que les accions les subscrigui un organisme públic o un particular, són coses en què el sistema establert no s'hi posa...

Dues vegades en la mateixa roca

El projecte, acollit amb tant d'entusiasme mercès a les excessives lectures dels periodistes de TV3, va patir una frenada igualment entusiasta i sobtada.

Va ser entre Nadal i Cap d'Any de l'any passat, i coincidint, dia per dia, amb l'envol de l'Operació Roca.

Si d'un punt de vista estrictament estratègic, frenar una agència de notícies sembla tan poc intel·ligent com haver frenat TV3 amb l'excusa que era al·legal, del punt de vista estretament tàctic, és a dir del punt de vista de la catalanització d'Espanya, era ben explicable: si un català volia arribar a manar a Madrid, Catalunya havia de fer bondat, no cridar, i no espantar Madrid amb una agència de notícies; perquè a Madrid, on els Luis María Ansón sobren tant com a nosaltres ens falta, saben molt bé que si TV3 els fa tant mal com a nosaltres bé, una agència de notícies és pitjor: és molt més barata, és molt més legal, i és molt més influent —influeix tots

tres setmanes i mitja el delegat interromp el servei, raonant que la Generalitat «no col·labora». Independentment de la causa immediata, és més raonable encara de pensar que a la Generalitat no interessava de pagar una altra informació controlada pel govern de Madrid; i que al govern de Madrid no interessava de col·laborar en l'expansió del català, diguéss el que diguéss, tot i que el contingut.

Secció morta i enterrada, doncs. Si no fos que, ep, ara —juny de 1986— es diu que la Generalitat, però de València, té converses amb Efe, de València, per a una secció, o «secció», en valencià.

Pels volts d'ara mateix

Un any i mig després, pel desembre de 1985, es produeix un curiós incident al telenotícies de TV3: El Tribunal Constitucional emet sentència sobre un cas d'apel·lació per una llei catalana. El text de la sentència pot tenir dues interpretacions: l'una, que diu que és favorable a la posició del govern de la Generalitat —el que controla TV3. L'altra, que diu que és fa-

vorable al govern de Madrid. Els periodistes de TV3, explicablement bons lectors d'*El País*, que és com Efe però més astut, interpreten la sentència d'acord amb *El País*: no dona la raó a la Generalitat. El fet que la Generalitat interpretés la sentència com a favorable resultava inoperant: la Generalitat no disposa d'un *País*, ni tan sols d'una Efe, que arribi regularment als seus periodistes de TV3. Resultat: que el telenotícies de la televisió catalana interpretava la notícia d'acord amb *El País*, i en desacord amb la Generalitat.

Dues casualitats: l'una, que una persona política amb poder se'n va adonar a temps i ho va parar. L'altra casualitat, que aquesta mateixa persona política havia estat tocant un projecte d'agència de notícies catalana presentat, per iniciativa privada i particular, a la Generalitat. L'incident de TV3 es produí el migdia abans de la tarda en què la persona política en qüestió s'havia d'entrevistar amb l'individu particular portaveu del projecte d'agència. El projecte va rebre una acollida francament entusiasta.

els diaris, totes les ràdios i tots els informatius de televisió. ¿Com podia, doncs, un català dir que volia catalanitzar Espanya, si amb l'altra mà catalanitzava Catalunya, a més d'internacionalitzar-la, que és la finalitat de qualsevol agència de notícies?

Ara

En aquesta precisa setmana, la cosa està com segueix —traient-ne tot allò que per paraula donada no és pot dir, i que com sempre passa amb aquesta mena de secretets no és essencial a l'afer:

—L'operació Roca ha fracassat estrepitosament i irremeiablement ja no cal, doncs, fer el be davant de Madrid.

—El govern central, en vista de la pujada del vot autonomista i nacionalista a Catalunya i a Euskadi, ataca autonomismes i nacionalismes: és l'acreditada tàctica de «garrotada allà on fa bot».

—L'Associació de la Premsa Comarcal de Catalunya va decidir, fa unes setmanes, estudiar la creació d'una agència de premsa comarcal.

—Qui pot ser decisiu en aquest afer és el client; concretament, els mitjans de comunicació del territori de llengua catalana interessats a rebre informació en català, l'opinió d'alguns dels quals vesteix aquest diguem-ne informe. □

diatesa, sovint, poder donar la informació a temps passa per davant de tot. Aleshores et trobes amb la dificultat que ho has de traduir sobre la marxa i es cometen inevitablement errors, per més que la gent s'hi esforçi».

Josep Ramon Correal és director de *La Marjana* de Lleida. Té entre mans un projecte. Fer un diari en català. De moment, ha fet el número zero. «En un diari petit no hi ha infraestructura per elaborar la informació, cal una agència en català. El tèlex s'utilitza sovint tal com raja, i aleshores et trobes amb la feina de traducció. Per a nosaltres representaria un abaratiment de costos. Amb un esquema de redacció més reduït, es podria fer el diari. Per a la normalització lingüística dels mitjans de comunicació és vital. La traducció duplica la feina i els costos per dos».

Des de febrer de 1979 a Girona es publica el *Punt Diari*, periòdic fet

TOTS COINCIDEIXEN EN LA UTOPIA

Catalana, bona i professional

Ràdio, premsa i televisió. La unanimitat és total: cal una agència de notícies del país.

Els matisos particulars fan atractiu, encara més, el repte, a partir de qüestions tan claus com ara institucionalitzar el projecte.

A. Maresma i F. Nicolàs

Tots diuen que sí, i hi afegeixen «en català, bona i professional». Bon símptoma, això que tots hagin pensat amb la professionalitat com a imprescindible. Són uns quants dels possibles futurs clients d'una possible futura agència de notícies en català. És un sondeig entre els que treballen en català. Els que fa temps que s'han mutat o estan intentant fer-ho.

¿En tenen prou amb el servei d'agència de notícies actual? ¿Els és útil? ¿Quins canvis els representaria la creació d'una agència nacional catalana quant a infraestructura i a continguts? Abans de donar pas a les respostes, una evidència captada a través de les trucades telefòniques: els que estan més a l'aguait, més inquiets, més interessats, amb més idees, són els professionals que, des de les comarques, intenten fer —i alguns ho han aconseguit— empreses periodístiques que siguin rendibles en català.

Montserrat Nebot, una de les poques dones que mana en aquest país

Jordi Daroca, director de Catalunya Ràdio i de Ràdio Associació.

en matèria de mitjans de comunicació, és cap dels Serveis Informatius de TVE a Catalunya, està contenta del servei actual que li ofereixen les agències, però al mateix temps afirma: «Si fos una agència ben muntada que cobris tots els àmbits: Catalunya, Espanya, Internacional, tindria bona acollida. Seria interessant que tingués l'abast d'Efe, o Europa Press, però que ho fessin en català».

Enric Frigola, només dir-li quin és el tema, s'entusiasma. Ell és director de Cadena 13. No té cap mena de dilema. Des del punt de vista d'una empresa privada, on s'han de reduir despeses, estalviar-se la feina de traduir li sembla fantàstic. «La ràdio és imme-

clusivament en català. El diari ha trobat l'estabilitat i tot indica que funciona. **Carles Revés**, el director, no es limita a trobar-hi avantatges tècnics o econòmics, sinó que es planteja el tema en profunditat. «Permetria un plantejament informatiu d'àmbit dels Països Catalans, des d'una perspectiva catalana. Posem-ne un cas: la informació que t'arriba sobre el debat de la nació està feta des d'una visió de Madrid. Seria bo tenir la informació de l'estat i internacional des d'una visió catalana, sense frenar per res l'aspecte universal que pot tenir la informació».

Si a Lleida l'índex de lectura és baix, a Osona deu ser on l'índex és més alt. Una bona prova n'és la tra-